

10. שמות (פרשת בא) פרק יב פסוק ג
(ג) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש
שה לבית אבתו ששה לביית:
רש"י
אל כל עדת ישראל וגו' בעשר לחדש - דברו היום בראש חודש
שיקחוהו בעשור לחדש:

שלוש כתות בבני ישראל

11. שמות (פרשת בא) פרק י פסוק כב
ניט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת
ימים:
רש"י

ולמה הביא עליהם חשך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו
רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפלה כדי שלא יראו מצרים במפלתם
ויאמרו אף הן לוקין כמונו. ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם,
וכשיצאו והיו שואלין מהו והיו אומרים אין בידינו כלום אומר לו אני
ראיתיו בביתך ובמקום פלוני הוא:

12. שמות (פרשת בא) פרק יב פסוק מ - מא

(מ) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות
שנה: (מא) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום
הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים:
כלי יקר

כל אריכות זה למה לי כי היה לו לומר ומושב בני ישראל בארץ מצרים
שלושים שנה וארבע מאות שנה, אלא שרצה לומר שהקב"ה אמר
לאברהם כי גר יהיה זרעך גרים ולא תושבים, והמה לשואה יבקשו
להיות תושבים בארץ ולא לצאת משם, זה שאמר אשר ישבו במצרים
רצה לומר אותן בני ישראל אשר ישבו להם ישיבה של קבע כתושבים
בארץ מצרים המה גרמו אל מספר שלושים שנה וארבע מאות שנה,
כי בעבורם נתארך הקץ עד שלבסוף נתרצו לצאת חלק חמישי
לפחות, ויובן מזה שלא היתה ישיבתם שמה ארבע מאות ושלושים
שנה אלא ישיבתם שמה כתושבים גרם מספר ארבע מאות ושלושים:

13. אבן עזרא שמות (פרשת בשלח) פרק יד פסוק יג

יש לתמוה, איך יירא מחנה גדול של שש מאות אלף איש מהרודפים
אחריהם, ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בניהם? התשובה, כי
המצרים היו אדונים לישראל, וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו
לסבול עול מצרים ונפשו שפלה, ואיך יוכל עתה להלחם עם אדוניו,
והיו ישראל נרפים ואינם מלומדים למלחמה. הלא תראה כי עמלק בא
בעם מועט, לולי תפלת משה היה חולש את ישראל. והשם לבדו
שהוא עושה גדולות (איוב ה, ט) ולו נתכנו עלילות (ש"א ב, ג) סבב
שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים, כי אין בהם כח להלחם
בכנענים, עד שקם דור אחר דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם
נפש גבוהה

14. משנה מסכת סנהדרין פרק י משנה ג

דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין שנאמר (שם)
/במדבר י"ד/ במדבר הזה יתמו ושם ימותו דברי רבי עקיבא רבי
אליעזר אומר עליהם הוא אומר (תהלים נ) אספו לי חסידי כורתי
בריתי עלי זבח

15. תהלים פרק צה פסוק י - יא

(י) ארבעים שנה אקוט בדור ואמר עם תעני ללבם הם והם לא ידעו
דרכי: (יא) אשר נשבעתי באפי אם יבאון אל מנוחתי:
מאודת דוד

(י) אקוט בדור - היה לי קטטה באנשי הדור ההוא ואמרתי זהו העם
אשר לבבם תועה מאחרי: והם - אחר כל הקטטה לא ידעו הם את
דרכי: (יא) אשר נשבעתי - אשר בעבור זה קצפתי עליהם ונשבעתי
בחרון אפי שלא יבאון אל מנוחתי זה ארץ ישראל:

פרשת בא - איך יוצאים ממצרים

1. שמות (פרשת בא) פרק יב פסוק מא - מב

(מא) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה
יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים: (מב) ליל שמרים הוא לה' להוציאם
מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שמרים לכל בני ישראל לדרתם:
פ ... (נ) ויעשו כל בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואת אהרן כן
עשו: (נא) ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ
מצרים על צבאתם: פ

2. לוחות אבן עמוד 320

מצד אחד אנו קוראים שיציאת בני ישראל ממצרים הייתה "בחצי
הלילה", ועליו נאמר "ליל שימורים הוא לה'", ומצד אחר נאמר "בעצם
היום הזה", ויש להבין מתי באמת הייתה יציאת מצרים בלילה או
ביום? אפשר בפשטות לבאר שתהליך הגאולה החל בלילה, במכת
בכורות, והסתיים ביום, כשיצאו לגמרי ממצרים....

3. כלי יקר שמות (פרשת בא) פרק יב פסוק נא

(נא) ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' וגו'. כבר נאמר פסוק זה למעלה
(פסוק מא) ויש כמה שינויים בין שני פסוקים אלו, כי למעלה אמר יצאו
כל צבאות ה' משמע כאילו יצאו מעצמם, וכאן נאמר הוציא ה',

4. שמות (פרשת בא) פרק יא פסוק ב

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי
קסף וכלי זהב:
רש"י

(ב) דבר נא - אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך
שלא יאמר אותו צדיק אברהם (בראשית טו יג) ועבדום וענו אותם
קיים בהם, (שם יד) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם:

5. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ט עמוד ב

אותו צדיק: ועבדום וענו אתם - קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול - לא קיים
בהם. אמרו לו: ולואי שנצא בעצמנו. משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים,
והיו אומרים לו בני אדם: מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין
לך ממון הרבה, ואומר להם: בבקשה מכם, הוציאוני היום ואיני מבקש
כלום.

6. שמות (פרשת בא) פרק יא פסוק ג

ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים גם האיש משה גדול מאד בארץ
מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם: ס
רמב"ן

ובעיני העם, ישראל, אחרי שאמרו לו ירא ה' עליכם וישפוט (לעיל ה
כא), אחרי ולא שמעו אל משה מקוצר רוח (שם ו ט), כי נתגדל מאד
בעיניהם בראותם כי נאמן הוא לנביא לה': ויש אומרים כי בעיני העם,
עם מצרים. ולא אמר בעיני פרעה ובעיני עבדיו, כי השם אמץ את לבו
כנגד משה

8. שמות (פרשת בא) פרק יא פסוק י

(י) ומשה ואהרן עשו את כל המפתים האלה לפני פרעה ויחזק ה' את
לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו: פ פרק יב (א) ויאמר ה'
אל משה ואל אהרן בארץ מצרים: (ב) החדש הזה לכם ראש
חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה:
אבן עזרא

והיה ראוי להיות פרשת ויהי בחצי הלילה אחר זה, להיות המכות על
הסדר. רק נכנסה פרשת החודש הזה באמצע, להודיע איך נמלטו
בכורי ישראל בבוא המשחית על המצריים:

9. הרב אלחנן סמט

טעמו של ראב"ע לכניסת פרשת החודש באמצע הסיפור אינו מספיק:
הקורא בסיפור אינו מתקשה בשאלה 'איך יימלטו בכורי ישראל בבוא
המשחית', שכן לא עולה על דעתו כלל שמכת בכורות עלולה לפגוע
בישראל. הרי גם במכות קודמות נאמר שה' הפלה בין ישראל לבין
מצרים, ודבר זה נאמר גם בהודעה על מכת בכורות (י"א, ז), והקורא
אינו מוטרד בשאלה כיצד תיעשה הפליה זאת

22. שם משמאל שמות פרשת בא שנה תרעח

והנה במצרים הי' נגוף ורפוא נגוף למצרים ורפוא לישראל כבזוה"ק (ל"ו א), ופירשו כת הקודמים שזה הענין בעצמו שהי' נגוף למצרים וניטל מהם הכח ניתוסף כח זה לעומתו בישראל. ובאשר כח המדמה והצירוף לצירוף לפניו העתיד נחוץ מאד, וגם זה היו צריכין להרויח ממצרים

23. שמות רבה (וילנא) (פרשת בא) פרשה טז סימן ג

בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה לשחוט הפסח, אמר לו משה רבון העולם הדבר הזה היאך אני יכול לעשות אי אתה יודע שהצאן אלהיהן של מצרים הן, שנאמר (שמות ח) הן זבחו את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך אין ישראל יוצאין מכאן עד שישחטו את אלהי מצרים לעיניהם שאודיע להם שאין אלהיהם כלום, וכן מצינו שעשה

24. במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

(כד) וְעַבְדִּי קָלֵב עֶקֶב הִיָּתָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי וְהִבִּיאֲתִיו אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וַזָּרְעוּ וַיִּרְשְׁנָהּ:

במדבר (פרשת חקת) פרק כא פסוק ט

(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחֹשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְרוּהָ עַל הַנֶּסֶךְ וְהָיָה אִם נָשָׁךְ הִנָּחֵשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט אֶל נְחֹשׁ הִנָּחֵשֶׁת וְחָי:

והנראה בעיני בסוד הדבר הזה, כי הוא מדרכי התורה שכל מעשיה נס בתוך נס, תסיר הנזק במזיק ותרפא החולי במחליא, כמו שהזכירו (מכילתא ויסע א) בויורוה' עץ (שמות טו כה) וכן במלח אלישע במים (מ"ב ב כא). וידוע מדרכי הרפואות, שכל נשוכי בעלי הארס יסתכנו בראותם אותם או בראות דמותם, עד כי נשוכי הכלב השוטה וכן שאר הבהמות השוטות אם יביטו במים יראה להם שם בבואת הכלב או המזיק וימותו, כמו שכתוב בספרי הרפואות ומוזכר בגמרא במסכת יומא (פד א). וכן ישמרו אותם הרופאים מהזכיר בפניהם שם הנושך, שלא יזכרו אותם כלל כי נפשם תדבק במחשבה ההיא ולא תפרד ממנה כלל עד שתמית אותם. וכבר הזכירו דבר מנוסה מפלאות התולדה, כי נושך הכלב השוטה אחרי שנשתטה בחליו אם יקובל השתן שלו בכלי זכוכית יראה בשתן דמות גורי כלבים קטנים, ואם תעביר המים במטלית ותסננם לא תמצא בהם שום רושם כלל, וכשתחזירם לכלי הזכוכית וישתהו שם כשעה תחזור ותראה שם גורי הכלבים מתוארים, וזה אמת הוא בפלאי כחות הנפש. וכשיהיה כל זה כך, ראוי היה לישראל נשוכי הנחשים השרפים שלא יראו נחש ולא יזכרו ולא יעלו על לב כלל, וצוה הקדוש ברוך הוא למשה לעשות להם דמות שרף, הוא הממית אותם. וידוע כי הנחשים השרפים אדומי העינים רחבי הראש שגופם כעין הנחשת בצוארם, ולכן לא מצא משה לקיים מצותו בשרף בלתי שיעשה נחש נחשת כי הוא דמות נחש שרף, ואם יעשנו מדבר אחר היה דמות נחש ולא דמות שרף. ומה שאמרו מן הלשון הנופל על הלשון, כי הזכרת השם בלבד תזיק. והכלל, כי צוה השם שיתרפאו במזיק הממית בטבע ועשו דמותו ושמו, וכשיהיה האדם מביט בכוונה אל נחש הנחשת שהוא כעין המזיק לגמרי, היה חי, להודיעם כי השם ממית ומחיה:

סיכום קצר:

שלוש כיתות היו בישראל בתקופת יציאת מצרים. כת שבחרה להשאר במצרים, כת שיצאה בגוף ולא בנפש וכת נוספת שיצאה בגוף ובנפש. בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים. כל אדם צריך לצאת ממצרים וביכולתו לבחור לאיזו כת להשתייך. חובתנו לשאוף כמה שיותר להיות נמנים על הכת השלישית. שבת שלום!

16. הרב סבתו

מה היא אפוא דרגתם של דור יוצאי מצרים? האומנם היה דור זה ראוי לכינוי 'אספו לי חסידי כורתי בריתי' כדברי רבי אליעזר במשנה, או שמא דווקא 'ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי ללבב הם והם לא ידעו דרכי' כפי שאנו אומרים בקבלת שבת?

17. הרב סבתו

דור המדבר הוא הדור הראשון של עם ישראל שיצא אך עתה ממצרים, מעבדות לחירות, מקיצוניות אחת לאחרת. דור שמקבל תורה בסיני ועולה למעלות עליונות, ומצד שני יורד לדיוטות תחתונות. דווקא העליות הנשגבות כמעמד הר סיני, הן הגורמות לנפילות הגדולות. כשעולים בבת אחת גבוה, נופלים נמוך. טבע אנושי זה של האדם מועצם יותר בדור ראשון, שמקבל הרבה דברים גדולים מצד אחד, ומצד שני יכול ליפול נפילות גדולות. תנודה חריפה זו נרגעת במעט במשך הדורות

18. במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כב - כד

(כב) כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת כְּבֹדִי וְאֶת אֹתֹתַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבָר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עָשָׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: (כג) אִם יֵרָאוּ אֶת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתָם וְכָל מְנַאֲצֵי לֹא יֵרְאוּהָ: (כד) וְעַבְדִּי קָלֵב עֶקֶב הִיָּתָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי וְהִבִּיאֲתִיו אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וַזָּרְעוּ וַיִּרְשְׁנָהּ:

19. אבן עזרא שמות (פרשת שמות) פרק ב פסוק ג

אולי סבב השם זה שיגדל משה בבית המלכות להיות נפשו על מדרגה העליונה בדרך הלימוד והרגילות, ולא תהיה שפלה ורגילה להיות בבית עבדים. הלא תראה, שהרג המצרי בעבור שהוא עשה חמס. והושיע בנות מדין מהרועים, בעבור שהיו עושים חמס להשקות צאנן מהמים שדלו. ועוד דבר אחר, כי אלו היה גדל בין אחיו ויכירוהו מנעוריו, לא היו יראים ממנו, כי יחשבוהו כאחד מהם

רכוש גדול - לבנות גישה נכונה לאישיות ולממון

20. עין איה ברכות א קיד

ולפעול עליו עמים רבים צריך גדולת הנפש ושאיפה גם כן לרכוש ומקנה וקנין, שע"ז מתקרבים עמים רבים זה לזה ולמדים איש מדרכי רעהו. ע"כ ע"י אהבת הכסף, שמזה בא מקנה וקנין כשהוא במצב הגון לעשות עושר במשפט, מביא ג"כ לידי התכלית המבוקשת להאיר אור ד' ע"י ישראל בעולם"

21. שמות (פרשת שמות) פרק ג פסוק כב

(כב) וְשִׁאֲלָה אֲשֶׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כְּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְשִׁמְלַת וְשִׁמְתָם עַל בְּגֵידֵם וְעַל בְּנֹתֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם: רשב"ם

כלי כסף וכלי זהב - תכשיטין לכבוד החג שתחוגו במדבר, ושמתם אותם על בניכם:

22. הרב עוז מסוויר

תכשיט הוא רכוש חסר תועלת. הוא לא אמצעי המשמש למשהו אחר. עם פטיש דופקים מסמר, עם סכין חותכים מאכל. אך למה קונים תכשיט? תכשיט קונים כי הוא יפה, יש בו חן, למרות שאין בו תועלת. כשהקב"ה מבקש מבני ישראל לקחת תכשיטים של כסף ושל זהב, הוא בעצם אומר להם: תפסיקו להיות עבדים. העבד משמש כאמצעי למישהו אחר, לאדוניו. אין לו חשיבות עצמית. הוא "מספר" אקראי. תפוקת העבודה שלו חשובה יותר מממנו עצמו, ובה הוא נמדד. הדברים מגיעים עד כדי כך שאם ימות העבד, זה לא נורא, 'ביאו אחד אחר. אין לו שם. בן חורין לעומתו הוא קודם כל אדם. הוא אינו משמש כאמצעי למישהו אחר, יש לו ערך עצמי מעצם היותו חי.

21. ישעיהו פרק יט פסוק כב

וַיִּגְפָּה ה' אֶת מִצְרַיִם נֶגְף וַרְפּוּא וְשָׁבוּ עַד ה' וַיִּנְעֲמֵר לָהֶם וַרְפָּאָם:

